

GIELLAOKTAVUOĐAID MÁŃGGAT DUOVDAGAT

Giellaoktavuođaid ja olmmošjoavkkuid gaskasaš gielladeaivvadeamiid lea vejolaš dutkat máŃggaid vugiiguin ja máŃgga perspektiivvas. Olmmoščearddaid ja -joavkkuid gaskasaš gulahallan lea juo duháhiid jagiid áigge rievvdadan, hábmen ja ođasmahtán máilmmi gielaide ráhkadusaid, sátnerájuid ja geavahanvejolašvuodaid. Muhtin guovlluin máilmmis, ja erenoamážit dakkár oktavuođain, main válderáhkadusat olmmošjoavkkuid gaskkas eai leat leamašan dásseárvvus, leat oktavuođat ja dárbu gulahallat dagahan dan ahte muhtin gielat leat duššan ja jávkan, go fas eará gielaide geavahanvejolašvuodát, hállilogut ja stáhtus leat loktanán. Dán fáddánummára vuollái mii leat čohkken čállošiid, mat giedahallet giellaoktavuođaid Sámis ja eará guovlluin máilmmis muhtin giellasosiologalaš oaidninguovllus. Čállošat bohtet goittotge iežaset surggiin ja dan dihte dain lea maiddá vuohhtimis iešguđetge suorggi čállin- ja dutkanárbevierut.

Vuosttaš fáddánummáris leat golbma čállin ja golbma sierranas fáttá.

Professor Jussi Ylikoski lea čállán historjjálaš geahčastaga, mii guorrá buresbirgen unnitlogugielaid historjjálaš bálgáid. Ylikoski čálus vuodđuduvvá logaldallamiidda ja ovdanbuktimiidda, maid ulbmilin lea leamašan čalmmustahttit ovttaskas unnitlogugielaid gárggiidan- ja ceavzinhistorjjá. Ylikoski vuodju erenoamážit hebreagiela ovdánahttinhistorjái ja giellaealáskahttima vejolašvuodaide unnitlogugielaid viidáset konteavsttas.

Seniordutki Justyna Olko fas guorahallá mexicolaš eamiálbmotjoavkku nahuaid árbegiela dili dálaš ja doložis. Olko guorahallá kultuvrra massima váttis čuovvumušaid ja dan, mo árbegiella sáhtá guođdit negatiiva ja váttis muittuid olbmuid millii, ja mo dat muittut ja doaladumit dasto váikkuhit giellaealáskahttimii. Mexicos, nugo máŃgga earáge guovllus máilmmis, gielladoaladumiid ja váttis giellaválggaid duohken lea rasisma, unnitlogu duolbman ja vealaheapmi árvvus massán giela dihte. Seammás Olko deattuha ahte diđolaš dekoloniserejeaddji ja nannejeaddji bargovuohki skuvllas ja eará oktavuođain sáhtá leat stuorra ávkin kultuvrra ja giela ruovttoluotta váldimis.

Fáddánummára goalmmát čállin lea dutki Taarna Valtonen, guhte rahpá lohkkái uvssa vássánáiggiide Sámis báikenammadutkamuša metodaiguin. Valtonen lea analyseren

ja guorahallan 1880-1950 loguid báikenammamateriála njealji guovllus S ámis. Valtonen guorahallá buot nammačoakkáldagaid sierranassii. Valtonen dutká dárkilis metoda vehkiin báikenamaid ráhkadusa, sátneráju ja sátnebáraid. Dutkanbohtosat mitalit olu dološ oktavuodain ja gulahallamis mánggaid olmmošjoavkkuid gaskkas. Su dutkamuš čuoččuha, ahte S ámis leat ravdaguovlluid máttasámit leamašan eanemus ja áramusat dahkamušain olggobealát olbmuiguin, go fas geográfalaččat isolerejuvvon dahje muđui S ámi eatnama váibmosa olmmošjoavkkut leat leamašan unnit oktavuodas earáide.

Doaimmahusgoddi

11.12.2019